

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากสภาพเศรษฐกิจของสังคมในปัจจุบัน ทำให้มีระดับการครองชีพสูง ประชากรของประเทศไทยส่วนมากอาศัยอยู่ตามชนบท ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม หากประชากรในชนบทมีฐานะยากจน ขอมไม่สามารถจะยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจของคนที่ให้ขึ้นกว่าเดิมได้ เนื่องจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจไม่สอดคล้องกับการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากร ถ้าเป็นครอบครัวขนาดใหญ่และมีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ อาจได้รับความกระทบกระเทือนอย่างมากต่อการครองชีพของตนเองและการศึกษาของบุตร ส่วนครอบครัวชั้นกลางและชั้นสูงนั้น ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมมีผลต่อบุคคลชั้นนั้นน้อย ถ้าเป็นครอบครัวขนาดเล็ก มีฐานะดีแล้วอาจจะไม่เกิดปัญหาเลย แต่บุคคลที่อาศัยอยู่ในชนบทในครอบครัวขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงหรือต่ำ ทุกชั้นทุกระดับของสังคมชนบทจะคงประสมรวมกันเหมือนกันหมด คือความหวังในอนาคตของบุตรซึ่งจะเป็นผู้สืบต่อวงศ์สกุลของครอบครัวต่อไป จากรายงานการสำรวจการเปลี่ยนแปลงของประชากรของสำนักงานสถิติแห่งชาติ^๑ พบว่า อัตราเพิ่มโดยธรรมชาติของประเทศไทยสูงประมาณร้อยละ ๒.๓ ถึง ๓.๓ ต่อปี ซึ่งนับว่าเป็นอัตราเพิ่มที่สูงมากชาติหนึ่งในโลก แต่การเพิ่มทางเศรษฐกิจนั้นมีประมาณร้อยละ ๘ ต่อปี^๒ ซึ่งถ้าปล่อยให้อยู่ในสภาพเช่นนี้แล้วฐานะทางเศรษฐกิจของแต่ละ

^๑สำนักงานสถิติแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี, รายงานการสำรวจการเปลี่ยนแปลงทางประชากร (พระนคร : สำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗ - ๒๕๐๘) หน้า ๔

^๒สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี, แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง ปี ๒๕๑๕ (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว) หน้า ๕๖

ครอบครัวจะตามไม่ทันการเพิ่มของประชากร และอาจจะมีผลกระทบกระเทือนต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเป็นส่วนรวม และอาจจะมีผลร้ายประการต่าง ๆ ที่สำคัญ ๆ คือ ในปัญหาการศึกษา ปัญหาการไม่มีงานทำ ปัญหาที่ดินเพื่อประกอบการเกษตร และปัญหาความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคม หากอัตราการเพิ่มของประชากรยังคงอยู่ในระดับสูงเช่นในปัจจุบัน รัฐบาลจะต้องรับภาระเป็นอย่างมากเพิ่มขึ้นทุกปี ในด้านการจัดตั้งงบประมาณในการพัฒนาการศึกษา การสาธารณสุขและการบริการสาธารณสุขอื่น ๆ แต่ปัญหาที่สำคัญที่เผชิญหน้าก็คือ ครอบครัวที่ยากจนและมีบุตรมากที่กำลังประสบปัญหา ไร้โอกาสใช้จ่ายในการครองชีพ การให้การศึกษาแก่บุตร ได้มีผู้ทำการศึกษารองฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของคนไทยในชนบทในระดับต่าง ๆ มาบางส่วนแล้ว ซึ่งเป็นแต่เพียงการศึกษาในระดับฐานะในเวลาปัจจุบันถึงความต้องการของประชาชน กล่าวคือ กองรัฐประศาสนศาสตร์ แห่งองค์การยูนิเซฟ แห่งประเทศไทย^๓ ได้ทำการสำรวจความต้องการของประชากรในชนบท โดยเฉพาะทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๑ พบว่า ระดับครอบครัวและระดับหมู่บ้านมีความต้องการดังต่อไปนี้คือ

<u>ความต้องการระดับครอบครัว</u>	<u>ร้อยละ</u>
ขอให้ปรับปรุงการดูแลสุขภาพและการชลประทาน	๕๒
พัฒนาการเกษตรและงานอาชีพให้ดีขึ้น	๒๓
ต้องการที่ดินเพิ่มขึ้น	๖
ต้องการแรงงานช่วยเหลือเพิ่มเติม	๕
แล้วแต่ธรรมชาติ	๔
อื่น ๆ	๔
ไม่ตอบ	<u>๑</u>
รวม	<u>๑๐๐</u>

^๓Public Administration Division, USOM "Attitude Survey of Rural Northeast of Thailand", Research Division, Thailand 1968, p. 21

ความต้องการของประชาชนในระดับหมู่บ้าน*

ร้อยละ

ต้องการถนน	๖๐
การศึกษา	๒๐
การแพทย์	๑๑
ราคาสินค้าของถูก	๕
น้ำดื่ม	๕๖
อาหาร	๑๔
ไฟฟ้า	๗
เครื่องจักรทุ่นแรง	๕
ชลประทาน	๓๖
วัด	๑๓
ปลูกพืชผัก	๕
ความปลอดภัย	๔

ความต้องการของประชาชนตามที่แสดงให้เห็นนี พบว่า เป็นความต้องการเพื่อการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเพื่อยกระดับฐานะการครองชีพ ส่วนเรื่องของการให้บุตรได้รับการศึกษาซึ่งถือว่าเป็นการพัฒนาบุคคลให้สามารถยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมได้ในอนาคตนั้นมีเพียงร้อยละ ๒๐ และยังไม่มียุคใดทำการศึกษาเลย ตามที่ไต่ถามมาแล้วว่าแต่ละครอบครัวมีขนาดและระดับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่างกันก็จริง แต่อาจจะมีจุดประสงค์รวมกันคือ มีความมุ่งหวังที่จะให้บุตรของตน มีระดับการศึกษาในอนาคตตามฐานะทางเศรษฐกิจอย่างไร ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมาแล้ว จึงทำให้เกิดความสนใจที่จะทำการศึกษาเรื่อง ความมุ่งหวังของบิดามารดาในเขตชนบทไทย เกี่ยวกับการศึกษาของบุตร

*หมายเหตุ เป็นคำตอบของแต่ละคำถาม

✓ ความมุ่งหมายของการวิจัย

การศึกษานี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยในโครงการวิจัยต่อเนื่องระยะยาวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและประชากรของประเทศไทย ในส่วนที่เป็นการวิจัยในชนบทซึ่งดำเนินการโดยสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมีจุดมุ่งหมายเฉพาะ เรื่องที่จะศึกษาในประการแรกคือ ความต้องการที่จะส่งบุตรเข้ารับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาของประชากรไทยในชนบทที่มีระดับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่างกัน ผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้จะเป็นข้อมูลสำหรับใช้เป็นฐานในการศึกษาในโครงการอื่นต่อไป นอกจากนี้แล้วก็ยังสามารถเปรียบเทียบกับการวิจัยของโครงการนี้ในส่วนที่เป็นการวิจัยในเขตเมืองและผลการวิจัยในลักษณะเดียวกันของประเทศต่าง ๆ ซึ่งกล่าวถึงในวิทยานิพนธ์นี้

แนวความคิดที่สำคัญในวิทยานิพนธ์

✓ จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารต่าง ๆ ทำให้ทราบความจริงว่าประชากรของประเทศไทยส่วนใหญ่อยู่ในชนบท ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม ระดับการครองชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมยังอยู่ในระดับต่ำ การถือครองที่ดินมีลดน้อยลงเป็นลำดับ เพราะการเพิ่มของประชากรอาจทำให้ผลผลิตทางเกษตรไม่พอกับความต้องการในอนาคต บางแห่งถูกภัยธรรมชาติทำให้เกิดความเสียหาย การศึกษาของประชากรในชนบทอยู่ในระดับต่ำ บางแห่งเยาวชนต้องออกจากโรงเรียนเสียแต่กลางคันเพื่อมาช่วยเป็นแรงงานแก่ครอบครัว ซึ่งทั้งหมดนี้อาจเป็นอุปสรรคขัดขวางในการที่รัฐบาลกำลังหาทางยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของประชากรไทยให้สูงขึ้น หรือไม่อาจเป็นไปตามแผนพัฒนาประเทศจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้น ประชาชนที่อยู่ตามชนบทอาจจะไม่รู้ไม่เข้าใจในเรื่องความเปลี่ยนแปลงนี้จากเหตุผลต่าง ๆ ที่กล่าวแล้ว ดังนั้น ความคิดในการศึกษาเรื่องนี้เพื่อต้องการทราบว่าประชาชนในชนบทนั้นมีความนึกคิดวางแนวทางในอนาคตของบุตรเขาอย่างไร โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับการศึกษาของบุตรในอนาคต และอะไรเป็นสาเหตุให้เขาคิดเช่นนั้น

✓ แนวความคิดที่สำคัญ

สมมติฐานหลักที่สำคัญของวิทยานิพนธ์นี้คือ

"ผู้ที่อยู่ในฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูง จะมีความมุ่งหวังเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรสูง ผู้ที่อยู่ในฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมระดับปานกลาง จะมีความมุ่งหวังเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรสูง ส่วนผู้ที่อยู่ในฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ จะมีความมุ่งหวังเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรต่ำด้วย"

✓ ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาถึงความคาดหวังและความมุ่งหวังเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรชาย โดยถามผู้ที่ เป็นบิดามารดาทุกคนที่มีบุตรชายอายุตั้งแต่ ๖ - ๑๒ ปี ถ้าหากบิดาและมารดาของตัวอย่างที่ถูกสัมภาษณ์มีบุตรอายุ ๖ - ๑๒ ปีหลายคน ผู้สัมภาษณ์จะถามเกี่ยวกับบุตรชายคนสุดท้าย โดยการเปรียบเทียบตามกลุ่มอายุของบิดาและมารดา กับระดับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับต่าง ๆ กันของประชากรในเขตชนบทที่อาจจะยังผลต่อระดับการศึกษาของบุตร โดยแยกพิจารณาเพื่อนำมาศึกษาและวิเคราะห์ในขอบข่ายดังนี้

- ก. บัณฑิตทางด้านประชากร ได้แก่จำนวนบุตรที่มีอยู่จริงของแต่ละครอบครัว ความต้องการที่จะมีบุตรเพิ่ม ผู้พิจารณาให้การศึกษาแก่บุตร จำนวนครั้งของการย้ายถิ่น
- ข. บัณฑิตทางด้านเศรษฐกิจ อาชีพของครอบครัว ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว
- ค. บัณฑิตทางด้านสังคม ได้แก่การศึกษาของบิดามารดา สถานที่ตั้งบ้านพัก อาศัยของครอบครัว ความใกล้เคียงของดินที่อยู่อาศัยกับเขตเมือง

✓ คำจำกัดความของคำต่าง ๆ ในวิทยานิพนธ์

ความมุ่งหวัง	หมายถึง	ความปรารถนาหรือความตั้งใจของบิดามารดาที่ อยากให้บุตรได้รับการศึกษา
ระดับชั้นประถมศึกษา	หมายถึง	ระดับการศึกษาตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงชั้นประถม ปีที่ ๗
ระดับชั้นมัธยมศึกษา	หมายถึง	ระดับการศึกษาตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ขึ้นไป จนถึงระดับชั้นอุดมศึกษา
ระดับฐานะทางเศรษฐกิจ	หมายถึง	ฐานะในทางเศรษฐกิจของผู้ให้สัมภาษณ์ในสายตา ของผู้สัมภาษณ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

จากการศึกษาเรื่องนี้แล้ว คาดว่าจะได้รับความรู้เกี่ยวกับลักษณะของความแตกต่างทางฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของคนไทยในชนบท ซึ่งอาจจะมีระดับแตกต่างกันเพื่อจะได้ทราบว่าเป็นแต่ละระดับชั้นของประชากรในชนบทนั้น มีความต้องการให้บุตรหรือทายาทผู้ซึ่งจะได้รับสืบทอดดวงศสกุลของครอบครัว ใฝ่มีแนวทางในการดำเนินชีวิตในอนาคตต่อไปอย่างไร โดยเฉพาะในเรื่องความมุ่งหวังเกี่ยวกับการศึกษาของบุตร สำหรับประเทศไทยนั้นคาดว่าจะได้รับประโยชน์จากการศึกษานี้ โดยที่อาจจะทราบแนวโน้มต่าง ๆ ในชนบท โดยเฉพาะในเรื่องความต้องการของประชากรส่วนใหญ่ในอนาคตได้ถูกต้อง แล้วรัฐจะได้วางนโยบายรับสถานการณ์ในการที่จะช่วยชี้แนะแนวทางปฏิบัติแก่ประชากรในชนบทต่อไปในอนาคต และจากผลของการวิจัยครั้งนี้นอกจากจะทำให้ได้ทราบถึงระดับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของคนไทยในชนบทแล้ว ยังอาจจะทราบถึงอุปสรรคต่าง ๆ ที่เป็นตัวการทำให้การยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจของประชากรไม่บรรลุถึงเป้าหมาย และเพื่อเป็นการป้องกันปัญหาทางสังคมต่าง ๆ อันมีมูลเหตุมาจากปัญหาทางเศรษฐกิจของครอบครัวด้วย นอกจากนี้ยังอาจจะนำไปศึกษาเปรียบเทียบกับผลของการวิจัยของโครงการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้เพื่อจะเป็นการเพิ่มพูนความรู้ยิ่งขึ้น